

FİNANSAL OKURYAZARLIK TUTUM VE DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ: GELİŞTİRME, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Yrd.Doç.Dr.Haşmet SARIGÜL*

ÖZ

Bu araştırmada, başta harcama ve tasarruf olmak üzere bireylerin finansal tutum ve davranışlarının belirlenmesinde kullanılabilecek bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Ölçeğin ön deneme formu olarak hazırlanan 21 madde, 407 üniversite öğrencisine uygulanmış, elde edilen veriler üzerinden faktör analizi çalışması yapılmıştır. Faktör analizleri sonucunda 14 maddeden oluşan ve toplam değişkenliğin % 49,24'nü açıklayan dört faktör elde edilmiştir. Ölçeğin alt faktörlerde ve toplam puanda iç tutarlığa ve test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu belirlenmiştir. Geçerlik çalışması, söz konusu ölçeğin birbirinden farklılaşması beklenen grupları ayırt edebildiğini göstermektedir. Ölçeğin geçerli ve güvenilir veri toplama aracı olduğunu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: *Finansal okuryazarlık, ölçek geliştirme, tutum, davranış, geçerlik, güvenilirlik*

JEL Sınıflaması: *D14, D31, D91,E21*

FINANCIAL LITERACY BEHAVIOR AND ATTITUDE SCALE: DEVELOPMENT, RELIABILITY AND VALIDITY

ABSTRACT

The aim of this study is to develop an instrument to assess the attitude and behavior of individuals towards finance. Sample group is composed of 407 university students for first application Exploratory factor analysis and item discrimination power were calculated to provide the validity of the inventory. In order to determine the reliability of the inventory; level of internal consistency and stability level were calculated. As a result of a series of factor analyses four factors emerged, consisting of 14 items. The variance explained by all factors was 49,24 %. It was indicated that the whole scale and the factors had a good variability with respect to the internal consistency and test-retest reliability. It can be said that this scale is a valid and reliable instrument that can be used in assessing the attitude and behavior of individuals towards finance.

Keywords: *Financial literacy, scale development, attitude, behave, validity, reliability*

JEL Classification: *D14, D31, D91,E21*

* Mevlana Üniversitesi, İşletme Fakültesi İşletme Bölümü, hasmetsar@yahoo.com

1.GİRİŞ

Finansal okuryazarlık, finansal konularda bilinçli kararlar alma ve paranın etkin kullanılması yeteneğidir (Lusardi ve Tufano,2008). Finansal okuryazarlık düzeylerinin yükselmesi bireylerin finansal durumlarını doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri ve yönlendirebilmelerini mümkün hale getirmekte, bazı sorumluluk ve zorluklar ile başarılı bir mücadeleye olanak sağlayarak, yaşamdan duyulan tatmini arttırmaktadır. Bu kapsamda finansal okuryazarlık; bireyler açısından başarılı bir finansal yönetim süreci ve ekonomik açıdan geleceği güvence altına alma; istek ve ihtiyaçları belirleme, kaynakların tahsisi, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi işlemlerini içermektedir. Tasarruf, bireylerin geliri ile harcamaları arasında gelirden yana olan fark olarak tanımlanmaktadır. Gelirlerinin tümünü tüketmeyen bireylerin bir süre sonra yaşam standardını iyileştirebilecekleri bir gerçektir. Finansal yönetim sürecinde kısa ve uzun vadeli finansal amaçlara göre tasarruf yapılarak elde edilen birikim, mevcut ekonomik kaynaklara eklendiğinde önemli birikimleri oluşturabilmektedir (Gönen ve Özmete: 2007). Finansal okuryazarlık ile bilgiden beceriye, beceriden tutuma ve tutumdan davranışlara bir bağlantı söz konusudur (Holzmann, 2010). Diğer bir deyişle finansal okuryazarlık, bir kişinin finansal bilgisi ile bu konudaki beceri, tutum ve davranışlarının birleşimidir.

Bilgi ve beceriler, çoğunlukla, sınavlarla ölçülür ve tutum ve davranışların ölçümüne göre daha kolaydır. Tutum ve davranışlar ise, ancak göstergeleriyle değerlendirilebilir. Çalışmanın amacı başta tasarruf ve harcama konuları üzere finansal okuryazarlığın önemli iki bileşeni olan finansal tutum ve davranışların ölçülebilmesine yönelik bir araç geliştirilmesidir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Atkinson ve Messy'e göre (2012) finansal okuryazarlık; doğru finansal kararlar almak ve bireysel refaha ulaşabilmek için gerekli olan farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışların bileşimidir. Dünya Bankası da finansal okuryazarlığı bilgiden beceriye, beceriden tutumlara ve tutumlardan davranışlara doğru bir bağ şeklinde formüle etmektedir. Bu bağ son derece önemlidir, zira bilgi tutumları etkilemekte ve tutumlar daha sonra çeşitli davranışlar biçiminde ortaya çıkmaktadır (Holzmann, 2010). Finansal okuryazarlığın bileşenlerinden biri olarak belirtilen tutum; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, değdiği karşılık, kıymet olarak tanımlanmaktadır. Tutum kavramı genel olarak bireyin çevresindeki herhangi bir olgu veya nesneye ilişkin sahip olduğu tepki eğilimini ifade eder. Başka bir deyişle tutum, bireyin bir durum, olay ya da olgu karşısında ortaya koyması beklenen olası davranış biçimi olarak tanımlanabilir (İnceoğlu, 2010). Davranış ise bireyin yapabileceği veya deneyebileceği her şey olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifade ile davranış bir organizmada yer alan ve organizma tarafından yapılan her türlü eylemdir (Tütüncü ve Küçükusta, 2008).

Bireylerin tutum ve davranışlarının finansal refah düzeyleri üzerinde belirgin bir etkisi vardır. Bu nedenle finansal okuryazarlık ile ilgili ölçme çalışmalarında tutum ve davranışların da belirlenmesi önemlidir. Örneğin bireylerin gelecek için tasarruf yapma konusunda olumsuz tutuma sahip olmaları durumunda, bu tür bir davranışı göstermede daha düşük eğilimlerinin olacağını ileri sürülmektedir. Benzer şekilde kısa süreli ihtiyaçlarını karşılamaya öncelik veriyorlarsa acil durumlar için tasarruf etmeleri veya uzun süreli finansal planlar yapmaları ihtimali düşük olacaktır (Atkinson ve Messy, 2012: 7-8).

Literatürde bireylerin finansal konulardaki tutum ve davranışlarının ölçülmesine yönelik çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Eckes ve Six (1994), tutum ile davranış ve/veya tutum ile davranış amacı arasındaki ilişkinin durumunu göstermek için tutumla ilgili yayınlanmış 501 makaleyi toplayarak “objeye yönelik tutum” ile “davranışa yönelik tutumu karşılaştırmışlar ve davranış ya da davranışa yönelik tutum ile tutum arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak daha yüksek olduğunu göstermişlerdir. Ajzen ve Fishbein (1977) ortaya koymuş oldukları teorideki bazı koşullarla tutum ile davranış arasındaki ilişkiyi güçlendirmişlerdir. Buna göre, tutum ve davranış ne kadar birbirini tamamlıyorsa aralarındaki ilişki o kadar güçlü olmaktadır. Benzer şekilde finansal okuryazarlık konusunda yapılan birçok araştırma, finansal tutumlar ile finansal davranışlar arasında negatif veya pozitif ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin kişinin finansal durumunda fark yaratabileceğine inanıyor olması bir diğer deyişle finansal konularda kendini yeterli hissetmesi olumlu finansal davranışlar göstermesinde etkilidir. Bu durumun aksine; finansman konularının karmaşık ve sıkıcı olduğuna inanan kişiler ise olumsuz finansal davranışlar ortaya koyma eğilimindedirler (Nash, 2011).

Dew ve Xiao (2011) finansal yönetim davranış ölçeği geliştirmişler, bireylerin yatırım ve borçlanma seviyeleri ile finansal davranışlarının ilişkilerini ortaya koymuşlardır. Prawitz vd. (2006) finansal kaygı/finansal iyilik halinin belirlenmesine yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Gönen ve Özmete (2007) bireylerin finansal inançları, finansal kaygıları, satın alma davranışları, ekonomik durumlarına ilişkin algılarını ortaya koyabilmek, finansal yönetim sürecinde yardıma ya da eğitime ihtiyaç duydukları konuları belirlemek amacı ile gerçekleştirdikleri çalışmada katılımcuların ekonomik durumlarının gelecekte şu andakinden daha iyi olacağını düşünmediklerini, ihtiyaç duymadıkları ve kullanmadıkları ürünler ile bütçelerine uygun olmayan ürünleri satın almadıklarını, ekonomik amaçlara ulaşabilmek için yardıma ihtiyaç duyduklarını, kadınların erkeklere kıyasla gelir düzeylerini daha iyi bulduklarını belirlemişlerdir.

Birçok ampirik çalışma da finansal konulardaki sağlıklı tutum ve davranışlar ile bireylerin finansal bilgi düzeyleri ve demografik özellikleri arasında nedensel bağlantılar olduğunu ortaya koymaktadır. Bernheim 1995 ve 1998 yıllarındaki araştırmalarında katılımcuların büyük kısmının çok basit finansal hesaplamaları yapamadıklarını, temel düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olmadıklarını ve tasarrufa yönelik göz kararı davranışlar sergilediklerini belirlemiştir. Bernheim vd. 2001 yılında ise liselerdeki finansal okuryazarlık eğitiminin öğrencilerin yetişkinlik dönemlerindeki

tasarruf davranışlarına etkilerini incelemişler ve eğitim programları ile bireysel tasarruflar arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Hilgerth vd. (2003) ABD’de bir üniversite gerçekleştirdikleri çalışmada öğrencilerin kişisel nakit yönetimi, borçlanma, tasarruf ve yatırım konularındaki bilgi düzeyleri ve davranışları arasındaki anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırma sonuçları katılımcıların borçlanma, tasarruf ve yatırım konularındaki bilgi seviyeleri arttıkça finansal davranış skorlarının da arttığını göstermektedir. Courchane ve Zorn (2005), bireylerin finansal bilgi düzeyleri, tüketime yönelik davranışları ve kredi skorlarının arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir anket uygulaması gerçekleştirmişlerdir. İlgili çalışmada katılımcıların başta deneyim, tutum, davranış ve kredi algıları olmak üzere finansal bilgi kaynakları, bilgi düzeyleri, finans olaylara aşinalıkları, demografik ve psikolojik özelliklerini belirlenmeye çalışılmış, değişkenlerin birbirleriyle ilişkileri analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları finansal bilgi düzeyinden finansal davranışa ve buradan kredi skoruna pozitif ve anlamlı bir bağ olduğunu göstermiştir. Jorgensen (2007) üniversite öğrencilerinin finansal bilgi düzeyleri, tutum ve davranışları üzerindeki ebeveyn etkilerini incelemişlerdir. Sonuçlar öğrencilerin finansal tutum ve davranışları üzerinde ebeveynlerin etkisinin olduğunu ortaya koyarken finansal bilgiye etkisi olmadığını göstermektedir. Robb ve Woodyard (2011), bireylerin finansal bilgi düzeyleri ile finansal iyilik hali ve demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi çoklu regresyon analizi yöntemi ile araştırmışlardır. Sonuçlar finansal bilginin davranışlar üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bireylerin gelir ve eğitim durumu, yaşı ve etnik kökeninin de finansal tatmin ve finansal davranış üzerinde etkisi vardır. Garcia vd. (2011) Portekiz’de gerçekleştirdikleri çalışmada bireylerin tasarruf davranışlarını etkileyen ana faktörlerin bu konudaki tutumları ve gelir seviyeleri olduğunu belirlemiştir. Bununla birlikte tecrübe, yaş, duygusal durumun dolaylı etkileri bulunmakta, aile büyüklüğü doğrudan veya dolaylı bir etki yapmamaktadır.

Sevim vd. 2012 yılında bireylerin finansal okuryazarlıkları ile borçlanma davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir çalışma yayınlamışlardır. Veriler anket yöntemi ile Eskişehir’den elde edilmiştir. Çalışmanın sonuçları borçlanma davranışlarının finansal okuryazarlık düzeylerine göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

3. YÖNTEM VE ARAŞTIRMA

Bu araştırma, bireylerin finansal tutum ve davranış düzeylerini belirlemeye yönelik ölçme aracı geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçme, bir fark bulma işlemi olarak ifade edilir. Bir nesnenin belirli bir özelliğe sahip olup olmadığını, sahipse bunun derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sayı ve sembollerle ifade edilmesidir. Üzerinde çalışılan özelliğin bilimsel bir şekilde değerlendirilmesi ve açıklanabilmesi için ilgili özelliğin ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edebilir olması son derece önemlidir. Ölçme konusu olan bireyler, olaylar ya da nesnelere hakkında yapılacak değerlendirmelerin ve verilecek kararların doğruluğu ve uygunluğu kararların dayandığı ölçüm sonuçlarına ve ölçütün

uygun olmasına bağlıdır. Bunun içinde ölçü aracının standardize olması istenir. Ölçek kalitesi standardize edilene kadar, maddeleri analiz edilir ve tekrar gözden geçirilir (Ercan ve Kan, 2004).

3.1. Soru Havuzunun Oluşturulması ve Ölçeğin Yapılandırılması

Bu aşamada Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış ölçeğinde (FOTDÖ) yer alacak sorular geliştirilmiştir. Finansal okuryazarlık konusunda yabancı literatürde yeterli kuramsal birikimin bulunması nedeniyle tümdengelim yöntemi tercih edilmiştir. Bu kapsamda geniş bir literatür taraması yapılarak ölçeklerin kuramsal olarak bir temele oturtulması amaçlanmıştır. Özellikle, Nash (2011), Robb ve Woodyard (2011), OECD (2013), Dew ve Xiao (2011), Prawitz vd. (2006) ve Jorgensen (2007) tarafından uygulanan ölçme araçlarından yararlanılmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde başta tasarruf ve harcama olmak üzere finansal konulardaki tutum ve davranışları kapsayan 43 soruluk bir havuz oluşturulmuştur. Sorular hazırlanırken maddelerin yalın, açık olmasına ve çift olumsuzlama içermemesine dikkat edilmiştir.

İkinci aşamada soru havuzundaki ifadelerin içerik geçerliliğinin sağlanması amacıyla uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda soru havuzunda yer alan ifadeler finans alanında çalışan 2 farklı üniversiteden 4 akademisyen tarafından değerlendirilmiştir. Uzman grubu tarafından araştırma içeriğine uygun olmadıkları düşünülen ve birbirini tekrarladığı görülen maddeler çıkarıldıktan sonra havuzdaki soru sayısı 27'ye düşmüştür. Daha sonra deneme formu ölçme-değerlendirme alanından 2 akademisyene ve 1 bir dil uzmanına; soruların yapısı, dağılımı, ifade ve anlatım, imla ve noktalama hataları yönünden inceletilmiştir. Alınan görüşler doğrultusunda 6 madde daha deneme formundan çıkarılmış ve bazı maddeler üzerinde düzeltmeler yapılmıştır.

Ön uygulama öncesi anket 28 sorudan oluşmaktadır. İlk 7 soru demografik bilgilere yöneliktir. Yedinci maddeden itibaren likert tipi tutum ölçeği kullanılmıştır. Rensis Likert tarafından 1932 yılında geliştirilmiş olan tutum ölçeğinde bireylerin ifadeleri genellikle beş kategori üzerinden derecelendirmeleri istenmektedir. Çünkü kategori sayısı beşten aşağı düşükçe ölçek düzeyi açısından bilgi kaybı oluşmakta, yükseldikçe kategoriler arasında belirgin farklılıklar sağlanmaktadır (Erkuş, 2003). Ölçek bu doğrultuda 5'li derecelendirme sistemine göre düzenlenmiştir. Bir sonraki aşamada Mevlana Üniversitesi İşletme Fakültesinden 21 ve Hukuk Fakültesinden 48 öğrenciye ön uygulama yaptırılmıştır. Elde edilen dönütler, anketin bu şekliyle güvenilirlik ve geçerlik testlerinde kullanılabileceği yönünde olmuştur.

3.2. Ölçeğin Değerlendirilmesi

Ölçeğin verileri bir araya doğru olarak getirebildiğini, sorular arasında tutarlılık olduğunu, tüm soruların ölçeğe olumlu katkı verdiğini ve hatalardan arınmış bir sonuç verebileceğini belirlemek amacıyla, anket Mevlana Üniversitesinde 407 öğrenciye uygulanmış, toplanan veriler, istatistiksel

yollardan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yapmak üzere SPSS 18.00 programına yüklenmiştir. Katılımcıların temel demografik özellikleriyle ilgili bulgular Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

	Frekans	Oran (%)
Cinsiyet		
Kadın	248	60,93
Erkek	159	39,07
<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100,00</i>
Okul		
Eğitim Fakültesi	156	38,33
Hukuk Fakültesi	54	13,27
İşletme Fakültesi	51	12,53
Mimarlık Mühendislik Fakültesi	69	16,95
Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu	77	18,92
<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100,00</i>
Üniversitedeki Yıl		
Bir	113	27,77
İki	148	36,36
Üç	77	18,92
Dört ve üzeri	69	16,95
<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100,00</i>

3.2.1. Ölçeğin İndirgenmesi ve İç Tutarlılık Analizleri

Faktör analizinin kullanıldığı çalışmalarda güvenilirlik analizlerinin faktör analizinden önce mi sonra mı yapılacağı konusunda iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Her iki yöntem de belirli koşullarda geçerli veya gerekli olabilmektedir (Şencan, 2005). Bu çalışmada her iki aşamada da güvenilirlik ölçümlerinin yapılması yoluna gidilmiştir. Ayrıca ölçeğin belli kıstaslara bağlı olarak indirgendiği her aşamada da çeşitli güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Ölçekte yer alan soruların indirgenmesinde ilk olarak ölçeğin iç tutarlılık değerlerine bakılmıştır. İç tutarlılık katsayısının hesaplanmasında Lee Joseph Cronbach tarafından 1951’de geliştirilmiş olan Cronbach alfa formülü uygulanmıştır. Alfa, arka planda yatan gizli kavramsal yapıdaki değişkenlik hakkında bilgi veren, matematiksel hesaplamalara dayanan güvenilirlik endeks değeridir ve maddelerin birbiri ile tutarlı olup olmadığını, maddelerin hipotetik bir değişkeni ölçüp

ölçmediğini belirlemektedir. Cronbach alfa katsayısı yöntemi, maddeler doğru-yanlış olacak şekilde puanlanmadığında, 1-3, 1-4, 1-5 gibi puanlandığında, kullanılması uygun olan bir iç tutarlılık tahmin yöntemidir (Öncü, 1994). İstatistik temelli, tutarlı tüm soruların dikkate alınarak hesaplama yapılan Cronbach alfa katsayısı 0 ile 1 arasında değişim göstermektedir. Değerin bire yaklaştıkça güvenilirliğin yüksek olduğu kabul edilmektedir. Değer aralıkları şu şekildedir;

- Güvenilir olmayan ölçek : $0,00 < \alpha \leq 0,40$
- Düşük güvenilirlikte ölçek : $0,40 < \alpha \leq 0,60$
- Güvenilir ölçek : $0,60 < \alpha \leq 0,80$
- Yüksek güvenilirlikte ölçek : $0,80 < \alpha \leq 1$

Sosyal bilimlerde güvenilirlik değerinin en az 0,70 olması gerektiği belirtilmektedir. Öte yandan ölçek geliştirmeye yönelik olarak yapılan pilot araştırmalar için alt düzey alfa değeri 0,60, temel araştırmalar için 0,80, uygulamalı araştırmalar için 0,90 - 0,95 olarak kabul edilmektedir (Şencan, 2005). Cronbach alfa katsayısı, 21 maddelik ölçeğin ilk hali için 0,75 olarak hesaplanmıştır. Bu değer ölçekte yer alan maddeler arasında güçlü bir iç tutarlılık bulunduğunu ve ölçeğin ilk aşamada güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Alfa katsayısının güvenilir olarak belirlenmesine karşın tam sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için her bir maddenin ayırt ediciliği ve alfa katsayısına olan etkisi incelenmiştir. Maddelerin ayırt edici gücünün belirlenmesine yönelik madde-test korelasyonu analizinde bir maddeden alınan puanlarla tüm ölçekten alınan puanlar pozitif yönde ve yeterince yüksek bir korelasyon gösteriyorsa o madde ayırt edici kabul edilmektedir. Madde-test korelasyon katsayısı ;

- 0,19 ve daha küçük bir değerde ise ayırt etme gücü düşük madde,
- 0,20 ile 0,29 arasında bir değerde ise ayırt etme gücü orta derecede olan, üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde,
- 0,30 ile 0,39 arasında bir değerde ise ayırt etme gücü oldukça iyi madde,
- 0,40 ve daha üzerinde bir değerde ise ayırt etme gücü yüksek madde olarak kabul edilmektedir (Erkuş, 2003).

Ölçekte bulunan maddelerin ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla yapılan madde analizi sonuçları incelendiğinde; düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri alt sınır olarak kabul edilen 0,20'nin altında olduğu görülen 13. 14. ve 26. maddeler ölçek dışına alınmıştır. Değeri 0,20 ile 0,29 arasında bulunan dört madde üzerinde ise yeniden çalışılmış ve bu maddelerde ifade değişikliği yapılmıştır. Diğer tüm maddelerin ise ayırt etme gücünün yüksek veya iyi olduğu saptanmıştır. Bunun yanında, ölçek dışında bırakılan dört madde dışındaki her bir maddenin ayrı ayrı elenmesi halinde iç

tutarlılık katsayısında bir değer artışı olmayacağı görülmüş ve kalan tüm soruların ölçeğe olumlu katkı verdiği belirlenmiştir.

3.2.2. Açıklayıcı Faktör Analizi Uygulaması ve Sonuçları

Araştırma sürecinde elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığına Kaiser Mayer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett testi ile karar verilebilmektedir. KMO katsayısının en az 0,60 olması ve Barlett testinin anlamlı çıkması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyükoztürk, 2005). Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği (FOTDÖ) elde etmek için toplanan verilerin için KMO katsayısı 0,812 olarak elde edilmiştir olup faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir. Barlett testi Khi-kare değeri ise istatistiksel olarak anlamlı ($\chi^2 = 1.206,32$; $p < 0,00$) bulunmuştur.

Faktör analizi; ölçme aracının yapısını, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir. Faktör analizinde aynı faktörü ölçen maddeler bir araya gelerek çeşitli gruplar oluşur. Her faktör grubuna, içinde bulunan maddelerin özelliğine göre bir faktör adı verilir. Bu faktörlerden her biri ölçmedeki kuramsal yapıyı ifade etmelidir. Ölçek maddelerinin faktörlerle olan ilişkisi faktör yükü değeri adı verilen bir katsayı ile belirlenmektedir. Bir değişkenin bir faktör grubunda yer alabilmesi için taşıması gereken minimum faktör yükü değerine sahip olması gereklidir. Faktör yükü değerleri örneklem büyüklüğü ile ilişkili olup;

- 0,30 faktör yükü için en az 350 kişilik,
- 0,40 faktör yükü için en az 200 kişilik,
- 0,50 faktör yükü için en az 120 kişilik,
- 0,60 faktör yükü için en az 85 kişilik,
- 0,70 faktör yükü için en az 60 kişilik,

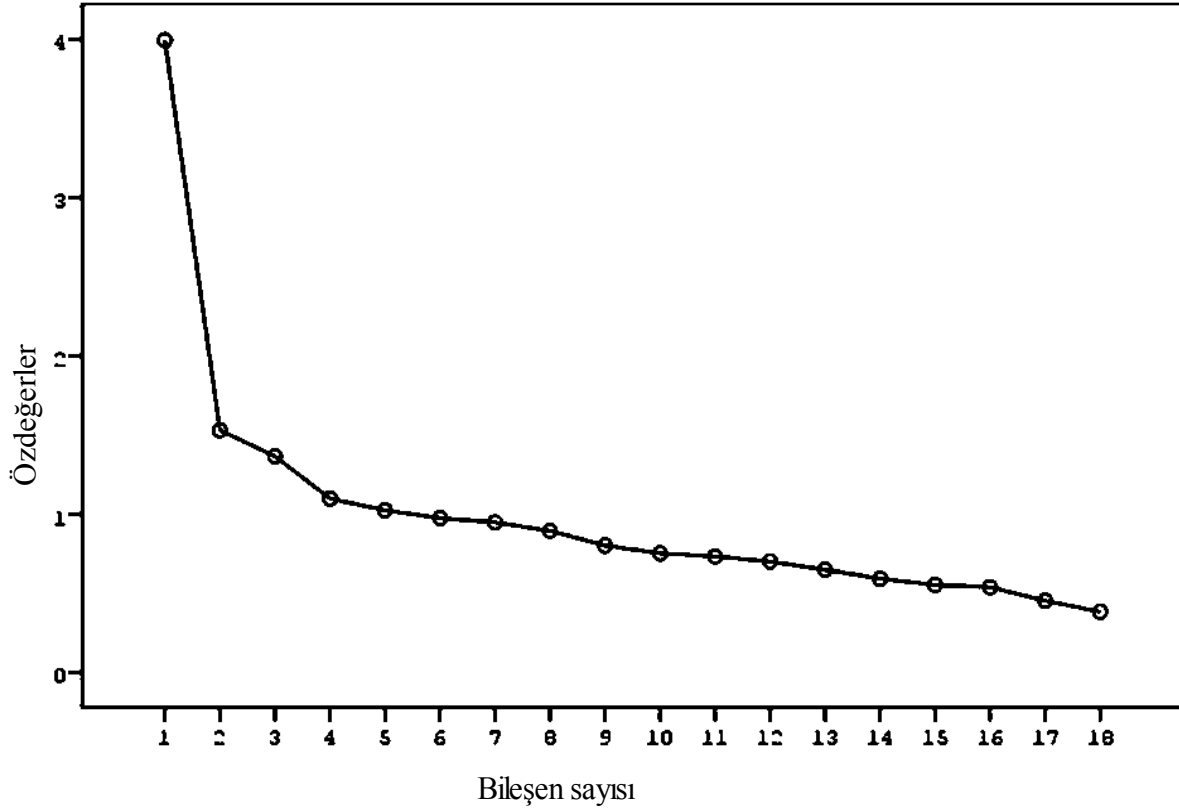
örneklem büyüklüğüne ihtiyaç bulunmaktadır (Şencan, 2005). Geliştirilen ölçek 407 kişilik örneklem büyüklüğüne sahip olduğu için faktör yükü en az 0,30 olarak dikkate alınmıştır. Diğer taraftan faktör analizinde kullanılan Temel Bileşenler Analizi ve buna paralel olarak yapılan Varimax Dik Döndürme tekniği sonucunda, faktör yükleri 0,30'un altında olan maddeler ile birlikte iki ayrı faktördeki yükleri arasında en az 0,10 fark olmayan maddelerin de atılması gerekmektedir (Büyükoztürk, 2005).

Bu çerçevede ilk aşamada, ölçeğin tek boyutlu olup olmadığını belirlemek üzere temel bileşenler analizi yapılmıştır. Ölçeğin birbirinden ilişkisiz faktörlere ayrışıp ayrışmadığını görmek için de Varimax dik döndürme tekniği uygulanmış ve faktör yükleri incelenmiş ve. madde yükü 0,30'un altında olan madde bulunmamasına karşın ayrı faktördeki yükleri arasında 0,10'in altında fark olan 18.

24. 25. ve 28. maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Kalan 14 maddenin beş faktör altında toplandığı görülmüştür.

Ancak özdeğerler ile ilgili grafik incelendiğinde (Şekil.1), ilk dört faktörde yüksek ivmeli düşüşlerin olduğu; bu nedenle varyansa bu dört faktörün önemli katkısının bulunduğu; buna karşılık diğer faktörlerdeki düşüşlerin yatay bir hal almaya başladığı, başka bir ifade ile varyansa katkılarının birbirine yakın olduğu görülmüş ve bu nedenle faktör sayısının dört olarak sınırlandırılmasının uygun olacağına karar verilmiştir.

Şekil 1. Faktörlere Göre Özdeğerler

Temel bileşenler analizi faktör sayısı dört ile sınırlandırılıp yeniden yapılmış ve faktör yükü 0,30'un altında olan ve/veya ayrı faktördeki yükleri arasında en az 0,10 fark olmayan madde bulunmadığı görülmüştür. Dört faktörlü yeni yapının toplam varyansın % 49,24'nü açıkladığı saptanmıştır. Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan dört boyut içerdikleri maddeler göz önünde bulundurularak isimlendirilmiştir. Bu çerçevede, “harcama” adının verildiği faktör altında 4 madde, “tutum” adlandırılan faktörde 4 madde, “algı” şeklinde isimlendirilen faktör altında 3 madde ve “ilgi” adının verildiği faktör altında 3 madde toplandığı belirlenmiştir.

Yapılan bu işlemler sonucunda, ölçekte kalan toplam 14 maddenin faktörlere göre madde yükleri ile faktörlerin özdeğerleri ve varyansı açıklama miktarlarına ilişkin bulgular Tablo.2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri, Özdeğerleri ve Varyans Oranları

Faktör	Madde	Faktör Ağırlığı				
		1	2	3	4	
Harcama	16	Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.		0,64		
	17	Para, harcanmak içindir, biriktirmek için değil.		0,54		
	19	Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.		0,70		
	21	Paramın nasıl bittiğini anlamam.		0,75		
Tutum	9	Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.		0,43		
	20	Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.		0,39		
	22	Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.		0,85		
	23	Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.		0,73		
Algı	10	Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.		0,68		
	11	Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.		0,67		
	12	Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.		0,64		
İlgi	8	Parasal konular ilgimi çekmez.		0,46		
	15	Finans konularında eğitim almak isterim.		0,77		
	27	Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.		0,76		
		Özdeğer(Eigenvalue)	3,04	1,43	1,34	1,08
		Varyans (%)	21,70	10,24	9,60	7,70

3.2.3. Madde Ayırt Ediciliği

Bu bölümde madde toplam korelasyonu yöntemine göre faktörlerdeki her bir maddeden elde edilen puanlar ile faktörlerden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanarak madde ayırt edicilik düzeyleri test edilmiştir. Böylelikle her bir maddenin ölçeğin genel amacına hizmet edebilirlik düzeyleri ile her bir maddeden elde edilen puan ile ölçeğin genelinden elde edilen puan arasındaki ilişkiler test edilmiştir (Korkmaz ve Yeşil, 2011). Korelasyon katsayısı +1 ya da -1 e yakın ise ilişki kuvvetli, sıfıra yakın ise ilişkinin zayıf olduğu kabul edilmektedir. İki değişken arasındaki ilişkinin kuvveti Tablo 3'de gösterildiği şekilde değerlendirilebilir (Nakip, 2003).

Tablo 3. Korelasyon Katsayıları

Korelasyon Katsayıları (+/- %)	İlişki Derecesi
0	İlişki Yok
01-10	Çok Zayıf
11-20	Nispeten Çok Zayıf
21-30	Zayıf
31-40	Nispeten Zayıf
41-50	Çok Az Zayıf
51-60	Çok Az Güçlü
61-70	Nispeten Güçlü
71-80	Güçlü
81-90	Nispeten Çok Güçlü
91-100	Çok Güçlü

Ölçekte yer alan maddelerin test korelasyon katsayıları Tablo 4’de görüldüğü gibi 0,53 ile 0,77 arasında değişmektedir. Bu veriler her bir maddenin faktörün geneli ile anlamlı, pozitif ve tutarlı ilişki içerisinde olduğunu ifade etmektedir ($p < 0,001$).

Tablo 4. Madde-Faktör Puanları Korelasyon Değerleri

Küme 1 (Harcama)		Küme 2 (Tutum)		Küme 3 (Algı)		Küme 4 (İlgi)	
Madde No	r	Madde No	r	Madde No	r	Madde No	r
16	0,66**	9	0,53**	10	0,75**	8	0,56**
17	0,66**	20	0,66**	11	0,71**	15	0,77**
19	0,73**	22	0,74**	12	0,68**	27	0,73**
21	0,75**	23	0,75**				

N= 408; **= <0,001

Aynı amaçla her bir madde ile o madde puanının çıkarılarak hesaplanan faktörün toplam puanı arasındaki düzeltilmiş korelasyonlar da hesaplanmış ve Tablo 5’de sunulmuştur. Ölçekte bulunan maddelerin ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla yapılan madde analizi sonuçları incelendiğinde; düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri alt sınır olarak kabul edilen 0,20’nin altında kalan

madde olmadığı görülmüştür. Her bir maddenin ait olduğu faktör ile arasındaki düzeltilmiş korelasyon katsayıları 0,51 ile 0,65 arasında değişmektedir.

Tablo 5. Madde-Faktör Puanları Düzeltilmiş Korelasyon Değerleri

Küme 1 (Harcama)		Küme 2 (Tutum)		Küme 3 (Algı)		Küme 4 (İlgi)	
Madde No	r	Madde No	r	Madde No	r	Madde No	r
16	0,53	9	0,51	10	0,60	8	0,54
17	0,53	20	0,57	11	0,56	15	0,62
19	0,64	22	0,62	12	0,52	27	0,58
21	0,65	23	0,64				

3.2.4. Ölçeğin Güvenirligi

Ölçeğin güvenirligini hesaplamak üzere veriler üzerinde iç tutarlılık ve kararlılık analizleri yapılmıştır.

Toplam 14 maddeden ve 4 faktörden oluşan ölçeğin bir bütün olarak ve faktörlere göre güvenirlilik analizleri Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı formülü kullanılarak hesaplanmış ve Tablo 6'da sunulmuştur. Hesaplanan değerler ölçekte ve bir faktörde yer alan maddeler arasında güçlü bir iç tutarlılık bulunduğunu ve ölçeğin güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 6. Ölçeğin Geneli ve Faktörlerine Ait Güvenirlilik Değerleri (Cronbach alfa)

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Harcama	4	0,78
Tutum	4	0,76
Algı	3	0,78
İlgi	3	0,77
FOTDÖ	14	0,72

Güvenilir bir ölçme aracının, kararlı ölçümler yapabilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ölçeğin kararlılık düzeyi ise test-tekrar test yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 14 maddelik son formu, uygulamanın yapıldığı üniversitenin 45'i Hukuk Fakültesi ve 39'u İşletme Fakültesi olmak üzere toplam 84 öğrencisine beş hafta sonra tekrar uygulanmıştır. Her iki uygulama sonunda elde

edilen puanlar arasındaki ilişki her bir madde açısından incelenmiş ve hem ölçekte yer alan her bir maddenin hem de ölçeğin genelinin kararlı ölçümler yapabilme özelliği test edilmiştir.

Tablo 7. Maddelerin Test-tekrar Test Korelasyon Katsayıları

Madde No	r	Madde No	r
19	0,75*	16	0,67*
8	0,57*	17	0,57*
9	0,54*	20	0,62*
10	0,78*	21	0,74*
11	0,69*	22	0,73*
12	0,68*	23	0,66*
15	0,77*	27	0,81*

N= 84; *= $<0,001$

Ölçeği oluşturan her bir maddenin test-tekrar test yöntemi ile elde edilen korelasyon katsayılarının 0,54 ile 0,81 arasında değiştiği ve tüm ilişkilerin anlamlı ve pozitif olduğu görülmüştür ($p<0,001$). Güvenirlilik; ölçeğin kararlılık, tutarlılık ve duyarlılık özellikleriyle ilgilidir. Bu nedenle kararlılık katsayısı şeklinde belirlenen bu değerler, ölçeğin güvenilir olduğuna bir kanıt olarak değerlendirilmektedir (Hovardaoğlu, 2000, Korkmaz vd., 2011). Buna göre ölçeğin kararlı ölçümler yapabildiği söylenebilir. Ölçeğin faktörlerine ilişkin test-tekrar test sonuçlarını gösteren bulgular ise Tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8. Faktörlerin Test-Tekrar Test Korelasyon Katsayıları

İkinci Uygulama				
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
İlk Uygulama	Faktör 1	0,76*		
	Faktör 2		0,75*	
	Faktör 3			0,97*
	Faktör 4			

N= 84; *= $<0,001$

Faktörlerin test-tekrar test yöntemi sonucu hesaplanan korelasyon katsayılarının 0,75 ile 0,97 arasında değiştiği ve her bir ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Buna göre ölçekte belirlenen faktörlerin de kararlı ölçümler yapabildiği söylenebilir. Güvenirlilik analizleri çerçevesinde elde edilen değerlerin tamamı dikkate alındığında ise geliştirilen ölçeğin tutarlı ve kararlı

ölçümler yapabilme yönüyle güvenilirlik özelliğine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

4. SONUÇ

Bu çalışmada; başta harcama ve tasarruf olmak üzere bireylerin finansal tutum ve davranışlarının belirlenmesinde kullanılacak bir ölçek geliştirilmiştir. FOTDÖ beş basamaklı likert tipi bir ölçek olup 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonuçları, varyansın %49,24'nü açıklayan beş faktör olduğunu ortaya koymuştur. Bu faktörler; harcama, tutum, algı ve ilgi olarak isimlendirilmiştir.

Ölçekte yer alan maddelerin her birinin, ait olduğu faktör ile ölçülmeye çalışılan özellikleri ne düzeyde ölçebildiğini belirlemek üzere veriler üzerinde madde faktör korelasyonları hesaplanmıştır. Buna göre ölçekte yer alan her bir maddenin ve her bir faktörün, ölçeğin geneli ile ölçülmek istenen özelliği ölçebilme amacına anlamlı düzeyde hizmet ettiği ve her bir maddenin istenilen düzeyde ayırt edici olduğu söylenebilir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. FOTDÖ'nin bütününe ilişkin iç tutarlılık katsayısı 0,72 bulunurken, alt ölçekler için ise sırasıyla 0,78, 0,75, 0,78 ve 0,77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan test-tekrar test yöntemi ile elde her bir maddenin korelasyon katsayılarının 0,54 ile 0,81 arasında ve faktörlerin korelasyon katsayılarının 0,75 ile 0,97 arasında değiştiği ve her bir ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu belirlenmiştir

Elde edilen değerler çerçevesinde FOTDÖ'nin hem faktörler hem de geneli için güvenilir ölçümler yapabildiğini ve başta harcama ile tasarruf olmak üzere bireylerin finansal tutum ve davranışlarının belirlenmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada örneklem olarak üniversite öğrencileri alınmış olmasına karşın bu sınırlılık yalnızca ölçek geliştirme çalışmasını gerçekleştirmek içindir. FOTDÖ'nün literatürdeki benzer çalışmalarda olduğu gibi farklı öğrenci grupları, ebeveynler, emekliler, meslek grupları, emekliler ve toplumun diğer kesimlerinde daha geniş örneklemle veya başka zaman dilimlerinde aynı örnekleme yeniden ölçümlenmesi ölçeğin geçerliğinin ve güvenilirliğinin daha ileri düzeyde belirlenmesini sağlayacaktır. Diğer taraftan literatür taramasından; finansal okuryazarlığın gerek tutum ve davranış gerekse bilgi ve beceri boyutlarına yönelik araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarının ülkemiz mevzuat ve uygulamalarına uyarlanması veya yeni ölçme araçları geliştirilmesi konusunda metodolojik çalışmaların artırılması gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bireylerin finansal tutumları ve davranışları üzerinde başta finansal bilgi ve beceri olmak üzere sosyal, kültürel ve dini faktörlerin etkileri de araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (1977) “Attitude–behavior Relations: A theoretical Analysis and Review of Empirical Research” *Psychological Bulletin*, 84: 888–918.
- Atkinson, A. ve Messy, F.A. (2012) “Measuring Financial Literacy – Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/measuring-financial-literacy_5k9csfs90fr4-en, (17.04.2014).
- Bernheim, D.B. (1995), “Do Households Appreciate Their Financial Vulnerabilities? An analysis of Actions, Perceptions, and Public Policy”, *Tax Policy and Economic Growth*, American Council for Capital Formation, Washington, DC; 1-30.
- Bernheim, D.B. (1995), (1998), “Financial Illiteracy, Education and Retirement Saving”, *Living with Defined Contribution Pensions*, 38-68.
- Bernheim, D.B., Garrett, D.M. va Maki, D.M. (2001) “Education and Savings: The Long-Term Effects of High School Financial Curriculum Mandates”, *Journal of Public Economics*, 80(3): 435-465.
- Büyükoztürk, Ş. (2005) *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Courchane, M. ve Zorn, P. (2005) “Consumer Literacy and Creditworthiness”, http://www.chicagofed.org/digital_assets/others/events/2005/promises_and_pitfalls/paper_literacy.pdf, (11,04.2104).
- Dew, J. ve Xiao, J.J. (2011) “The Financial Management Behavior Scale: Development and Validation” *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(1): (43-59).
- Eckes, T., ve Six, B. (1994) “Fact and Fiction in Attitude-behavior Research: A Meta-analysis” *Social Psychology*, 25: 253-271.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004) “Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik” *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3): 211-216.
- Erkuş, A. (2003) *Psikometri Üzerine Yazılar*, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:24, Ankara.
- Garcia, M.T.M., Barros, C. ve and Silvestre, A. (2011). “Saving Behaviour: Evidence from Portugal”, *International Review of Applied Economics*, 25(2), pp.225-238.
- Gönen, E. ve Özmete E. (2007) “Finansal Refah: Finansal Yönetim Sürecinden Duyulan Tatmin, Finansal Davranışlar İle Öz-saygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” *Aile ve Toplum Eğitimi-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 9(3-11): 11: 57-70.
- Hastings, J.S., Madrian, B. C. ve Skimmyhorn, W.L. (2013), “Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes”, *Annual Review of Economics*, 5(1):.347-373.

- Hilgerth, M.A, Hogarth, J.M. ve Beverly, S.G. (2003) “Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior,” Federal Reserve Bulletin, 89(7): 309-322.
- Holzmann, R. (2010) ‘Bringing Financial Literacy and Education to Low and Middle Income Countries:The Need to Review, Adjust and Extend Current Wisdom’ World Bank Social Protection Discussion Paper, No 56501.
- Hogarth, J.M. (2002), “Financial Literacy and Family and Consumer Sciences”, Journal of Family and Consumer Sciences, 94(1): 15-28.
- Hovardaoğlu, S. (2000) Davranış Bilimleri İçin Araştırma Teknikleri, Ve-Ga Yayınevi, Ankara.
- İnceoğlu, M. (2010) Tutum Algı İletişim, Beykent Üniversitesi Yayınevi, 5.Baskı, İstanbul.
- Jorgensen, B.L. (2007) “Financial Literacy of College Students: Parental and Peer Influences”, Master’s Thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University, [http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-10162007-143627/unrestricted/CSFLCSurvey .pdf](http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-10162007-143627/unrestricted/CSFLCSurvey.pdf) , (16.02.2014).
- Korkmaz, Ö., Şahin, A. ve Yeşil, R. (2011) “Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması” İlköğretim Online Dergisi, 10(3): 976-973.
- Korkmaz, Ö. ve Yeşil, R. (2011) “Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması” Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(2): 110-126.
- Lusardi, A. ve Peter, T. (2008) “Debt Literacy, Financial Experiences and Overindebtedness” National Bureau of Economic Research Inc., Cambridge.
- Nakip, M. (2003) Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Nash, J. (2011) “Adult Financial Literacy in Australia” Australia and New Zealand Banking Group Limited Social Resarch.
- OECD (2013) “OECD/INFE Toolkit to Measure Financial Literacy and Inclusion: Guidance, Core Questionnaire and Supplementary Questions” [http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education /TrustFund2013OECDINFE toolkit to_measure_fin_lit_and_fin_incl. pdf](http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/TrustFund2013OECDINFE_toolkit_to_measure_fin_lit_and_fin_incl.pdf) , (24.02.2014).
- Öncü H. (1994) Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Matser Basım San. Ve Tic. Ltd. Şti. Ankara.
- Prawitz, A.İ. vd. (2006) “Incharge Financial Distress/Financial Well-Being Scale: Development, Administration, and Score Interpretation” Journal of Financial Counseling and Planning, 17(1): 34-50.
- Robb, C. ve Woodyard, A.S. (2011) “Financial Knowledge and Best Practice Behavior” Journal of Counseling and Planning, 22(1): 60-70.

Sevim, N., Temizel, F. ve Sayılır, Ö. (2012) “The Effects of Financial Literacy on the Borrowing Behaviour of Turkish Financial Consumers”, *International Journal of Consumer Studies*, 36(5): 573-579.

Şencan, H. (2005) *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Tütüncü, Ö. ve Küçükusta, D. (2008) “Organizasyonlarda Bireyler: Davranış, Tutum ve Motivasyon” 2. Uluslararası Katılımlı Sterilizasyon Konferansı, Şubat 21-24, Çeşme, İzmir.

Ek 1: Taslak Ölçek Maddeleri

	Tamamen katılmıyorum	Oldukça fazla katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
8. Para ile ilgili konular karmaşıktır.					
9. Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.					
10. Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.					
11. Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.					
12. Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.					
13. Parasal konularla uğraşmak zevklidir .					
14. Beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarımın dışında para harcamaktan hoşlanmam.					
15. Finans konularında eğitim almak isterim.					
16. Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.					
17. Para, harcamak içindir, biriktirmek için değil.					

	Her zaman	Genellikle	Ara sıra	Çok Nadiren	Hiçbir zaman
18. Kazandığımdan fazla para harcamamaya özen gösteririm.					
19. Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
20. Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.					
21. Paramın nasıl bittiğini anlamam.					
22. Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.					
23. Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.					
24. Elektrik, su, doğalgaz ve telefon faturalarımı zamanında öderim.					
25. Uzun süreli finansal hedeflerime ulaşmak için çaba gösteririm.					
26. Para biriktirmek için sıkıntıya girmem.					
27. Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.					
28. Günlük olarak yaşarım ve parasal açıdan yarımı düşünmem.					

Ek 2: Nihai Ölçek Maddeleri

	Tamamen katlıyorum	Oldukça fazla katlıyorum	Kısmen katlıyorum	Çok az katlıyorum	Hiç katılmıyorum
8. Para ile ilgili konular karmaşıktır.					
9. Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.					
10. Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.					
11. Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.					
12. Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.					
13. Finans konularında eğitim almak isterim.					
14. Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.					
15. Para, harcanmak içindir, biriktirmek için değil.					

	Her zaman	Genellikle	Ara sıra	Çok Nadiren	Hiçbir zaman
16. Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
17. Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.					
18. Paramın nasıl bittiğini anlamam.					
19. Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.					
20. Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.					
21. Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.					